

IRODALOM.

A leányok és nők nevelése Nagy-Britanniában. *Bremner C. S.*
k. a.-tól. Sonnenschein Swan & Comp. London. 1897. 286 l.

E czím alatt igen érdekes könyv jelent meg f. év április havában Londonban. A könyv sokkal többet nyújt, mint a mit ígér, mert tényleg az egész közoktatásügyet felöleli. Igaz ugyan, hogy a munkának világos tendenciája, hogy a nők munkaképességét a magán és nyilvános élet minden terén kimutassa; hogy azonban ezt tehesse, a nevelés fejlődését a népoktatástól egész az egyetemig és szakiskoláig elkíséri.

A munkához fenkölt gondolkozásról tanuskodó előszót Hughes P. E. k. a., a cambridge-i pädagogiai seminarium főnöknője írt.

A mű két részből áll. Az első rész Anglia és Wales nevelésügyével foglalkozik, a második rész Scotia nevelésügyét tárgyalja. A második részt (a 229. laptól) Alexander G. W., a glasgow-i iskola-tanács ügyvezetője és Galloway Jam k. a., a glasgow-i Margaret-collegium tanítónője írták.

Író nő munkája bevezetésében előadja, hogy a nőnevelés Angliában a reformáció befogadásával hanyatlott; mert régebben a kolostorok legalább a közép- és felsőosztály női nemét kiváló nevelésben részesítették. A reformációval az egyház ellen irányuló ellenhatás az egyház intézményeinek kiirtásában nyilvánult. A reformatio a kolostori női nevelést semmivel sem helyettesítette. Az e téren való hanyatlás 1832-ben érte el tetőpontját, a midőn Russel John lord Reform Bill-jében különösen kijelentette, hogy a felszabadítást illető minden létező törvényben (acts) a személy alatt férfi személy értendő. Ezen méltatlanság megszüntetése a jövő feladata.

A munka első részének — Anglia és Wales — első szakaszában — elemi vagy népnevelés — a «nevelés» fogalmának meghatározása után, Anglia és Wales népnevelésének történetét vázolja. Példákkal illusztrálja a legrégebb egyházi nevelés gyarlóságát. Előadja, hogy Jourdan k. a. szerint, vasárnapi iskolák (Sunday schools), mint a melyekkel az angol népnevelés kezdődött, már Raikes Robert előtt (1780) voltak; mert tiszt. Lindsey Theophil Catherickban (Yorkshire), már az előtt, minden második vasárnap délután tanította egyházának gyermekeit. Annyi tagadhatatlan, hogy ez iskolákban a rendszeresebb oktatás Raikes Roberttel kezdődik. Részletesebben foglalkozik Bell és Lancasterrel s az ő kezdeményezésükre alakult társulatokkal (National society, British and Foreign Society). Az állam a népnevelés emelésére az első lépést 1802-ben

tette (Factory act); midőn azonban mindjárt kezdetben a felekezetek féltékenységevel találkozott. Leír egy liverpool-i iskolát 1840-ből. Vázolja a magán egyesületi tevékenységet a népnevelés emelésére. 1836-ból tíz ilyen említ fel (Home and Colonial society, Central society, Ragged School Union (rongyos isk. egyeslet) stb. Az állam ellenőrzése a népnevelés fölött 1832-ben kezdődik, midőn a törvényhozás 20,000 fontot szavazott meg a népiskolákra. Ezen segély 1896-ban 7.120,000 fontra emelkedett. A tanítóképzés a «Tanítónövendék rendszer»-nek (Pupil Teacher System) Hollandiából való behozatalával indul meg (1846). A népnevelés államilag az 1870-iki törvénnyel szabályoztatott. E törvény a községi hatóságokat (school board) széles körű intézkedési joggal ruházta fel. Az 1876. és 1880-iki törvények a tankötelezettséget szabályozzák. Az 1891-iki törvény a tandíjmentességet állapítja meg.

Anglia és Wales népnevelését 1895-ben a köveskező adatok tüntetik fel. A népesség száma 30.394,000 lélek. Az iskolás korban levő fiúk és leányok: 5.325,000, kik közül iskolába jár 4.325,000 és pedig ezek közül 2.079,000 leány. A tanítók száma és pedig rendszeres tanító: 53,000; segéd-tanító (assistent) 28,000; mellék-tanító (additional) 11,600; tanító-növendék 30,000; képző-intézetekben tanulók 4380.

A tanítók átlagos fizetése: férfié 137 font; nőé 87 font.

A következőkben a szerző a népiskolák árnyoldalait festi; majd a községi (board) és szabad (voluntary, felekezeti) iskolák közötti különbséget vázolja.

A második szakasz a középiskoláknak van szánva. Ezt is az iskolanem meghatározásával vezeti be. Majd szól azon fogalomzavarról, mely e tárgyra nézve Angliában honol. Vázolja a középiskolák fejlődését, nemkülönben azt, hogy mily mértékben részesülnek a nők ilyenmű. oktatásban. Majd azon tényezők elemzésére tér, a melyek a középiskolai nevelés jellegét hivatják emelni. Itt különösen kiemelendő az 1894-iki királyi bizottmány (Royal Commission on Secondary Education), melytől az író sokat remél. A továbbiakban a különböző középiskolákat jellemzi, különös tekintettel a nőkre.

A harmadik szakasz a felsőbb fokú oktatást tárgyalja. Festi azon küzdelmeket, melyek a nők magasabb fokú nevelése érdekében, különösen az orvosi szakot illetőleg vívattak. Szól a nők helyzetéről Cambridgeban, Oxfordban. E szakaszból tudjuk meg, hogy az utolsó 60 év alatt a londoni egyetemre 3762 nő hallgató iratkozott be és pedig az orvosi szakra 167. Ugyancsak itt értekezik azon mozgalomról, mely «University extension» név alatt ismeretes.

A negyedik szakasz a technikai szakiskolákról szól, és pedig I. A tanítóképzésről. II. A középiskolai tanárképzésről. III. A természet-tudományi és irodalmi szakokról, Dél-Kenningtonban. IV. A zenei kép-

zésről. V. Három technikai collegiumról, nők számára. VI. Az ipari oktatásról.

A könyv második része hasonló beosztás mellett, noha rövidebben, a skót nevelésügygyel foglalkozik.

Nem akarok ezuttal a munka részletesebb ismertetésével foglalkozni, pusztán annak kijelentésére szorítkozom még, hogy a munka oly készletéről, belátásról és körültekintésről tanuskodik, a melyet egy nőnél alig mernénk föltételezni. Ezért azt az érdeklődők figyelmébe a legmelegebben vagyok bátor ajánlani.*

SOMOGYI GÉZA.

Válasz és viszonzválasz a Bóbita-Gerevich-féle physikai tankönyvek ügyében.

I. A szerzők válasza Szijártó Miklós bírálatára. (V. ö. a Magyar Pädagogia októberi füzetét.)

E folyóirat hasábjain Sz. M. úr szives volt a polgári fiú-iskolák és tanítóképzők, valamint felsőbb leányiskolák és tanítónőképzők számára irt és hivatalosan approbált tankönyveinkkel foglalkozni.

Köszönet érte a bírálónak, hogy e tankönyveinket, bár azok nem tartoznak az általa szoros értelemben szolgált körbe, figyelmére méltatta.

A bíráló könyveinkkel tüzetesen foglalkozván, azon kissé furcsán hangzó következtetésre jutott, hogy azok «jól irt rossz physikák.»

A könyvek ellen felhozott kifogásait két szempontból csoportosítja. Kifogásolja elég hosszasan, hogy két különböző iskola számára két különböző tankönyvet irtunk sokban egyező tartalommal. Másodszor tárgyi kifogásokat emel tankönyveink ellen.

Kifogásaira rövid és tárgyilagos feleletünk a következő:

Bíráló úr, mint tanár-ember az általa bevezetendő és a növendékek által használandó tankönyvet, úgy hisszük legelőbb abból a szempontból vizsgálja, hogy az a tanterv által megkívánt tananyagot mennyiben tartalmazza, mert a tanulók által használandó tankönyvtől

* Ideiktatok a könyvből néhány adatot arra nézve, mely mértékben növekedett a népnevelés állami segélye pusztán Angliában és Walesben:

1832-ben	volt az	20,000	font	sterling
1839	«	«	«	30,000
1870	«	«	«	840,000
1882	«	«	«	2.393,000
1894	«	«	«	6.500,000
1896/7-ben	volt az	7.122,000	font	sterling

becslés szerint.